

NIET UITSLUITEN.

Wij belijden één doop tot vergeving van de zonden. Zo zeggen we dat in de geloofsbelijdenis van Nicea en daarmee belijden we wat de Here in Ef. 4 over zijn gemeente heeft gezegd, dat zij één Here heeft, één geloof, één doop en één God en Vader.

Deze ene doop wordt bediend aan volwassenen die hun geloof belijden en aan kinderen die geen belijdenis kunnen afleggen: de *kleine* kinderen. We mogen hen, volgens het doopformulier, om hun onwetendheid niet van de doop uitsluiten. Het niet-dopen is dus een uitsluiting, een boycot. Dat markeert de positie van de kleine kinderen. Zij horen bij de gemeente van Christus en hebben recht op de doop - de éne doop - van de kerk.

Bestrijding.

Zoals bekend wordt dit recht van de kleine kinderen bestreden. Dat deden niet alleen de wederdopers uit de zestiende eeuw. Hun argumenten worden nog steeds gebruikt door baptistisch-evangelische groeperingen die de kinderdoop verwerpen.

Daarnaast is er een andere bestrijding opgekomen. De suggestie wordt wel gedaan om de kinderdoop tot een vrije kwestie te maken die christenen niet verdeeld houdt. Zakelijk komt deze suggestie uit bij het fenomeen van de dubbele dooppraktijk zoals die in de Samen-op-Weg kerken en binnen de Wereldraad van Kerken voorkomt (K.Blei, *De kinderdoop in discussie* /136vv;148vv.)

Bij deze praktijk is de volwassendoop een alternatief voor het dopen van kleine kinderen.

Sloten in de oude controverse tussen de reformatie en het doperdom het voor en tegen van de kinderdoop elkaar uit, deze dubbele dooppraktijk lijkt zoveel vriendelijker omdat de standpunten, als in een vredestichtend compromis, worden gecombineerd.

Deze dubbele dooppraktijk moet overigens niet verward worden met de situatie in de Gereformeerde Kerken. Daar worden ook volwassenen zowel als kleine kinderen gedoopt. Er zijn zelfs afzonderlijke formulieren voor. Maar bij de kinderdoop wordt aan de doopouders gevraagd of zij niet erkennen dat de kleine kinderen '*behoren* gedoopt te zijn.' Dit '*behoren*' snijdt de keuzemogelijkheid af of je een klein kind laat dopen danwel laat opgroeien tot het zelf z'n geloof belijden kan. Die keuzemogelijkheid kenmerkt juist de dubbele dooppraktijk. De volwassendoop is een wettig alternatief voor de kinderdoop geworden. In de formulieren van de Samen-op-Weg kerken zijn de oude woorden '*behoren* gedoopt te zijn' vervangen door '*mogen* gedoopt worden.' Terecht wordt daaraan toegevoegd '*Het zijn maar woorden, doch er gaan diepe veranderingen achter schuil.*' (M.J. Koppe in: H.Eschbach (red.) *Vurig verlangen*/91) Met betrekking tot de kinderdoop zijn '*veel van de oude standpunten óf langzamerhand verdwenen óf grondig veranderd.*' (*id.*) De kinderdoop wordt niet langer vanzelfsprekend verdedigd vanuit '*Genesis 17 (de besnijdenis) en de erbij behorende verbondstheologie wordt steeds meer losgelaten*' (*id.*) Met andere woorden: Twee wapens tegen het doperse denken - verbond en besnijdenis - zijn prijsgegeven! Het compromis is een grondverschuiving naar het doperse dal. Geen wonder dat het Evangelisch Werkverband graag deze dubbele dooppraktijk ziet ontstaan (92)! Het geeft wettige ruimte aan de doperse uitsluiting van de kleine kinderen van de heilige doop!

Ontmoeting.

Met het loslaten van deze argumenten gaat nog een verandering gepaard. De gereformeerde belijdenis noemt de doop een teken en zegel van Gods beloften. Voor de dubbele dooppraktijk wordt een andere typering gebruikt. Dr.Blei noemt de doop een '*ontmoetingsgebeuren.*' Daar valt kritiek op te leveren die ik nu moet laten liggen, behalve dat Blei daarmee bedoelt dat er zoals voor iedere ontmoeting ook voor de doop twee partners

nodig zijn. 'Als de één het initiatief neemt, dient de ander daarop in te gaan. Alleen dan komt de ontmoeting echt en volledig tot stand. Niet anders is het gesteld met de ontmoeting tussen God en mens, bijvoorbeeld in de doop. (Blei/27) De doop als 'ontmoeting' brengt de mens als dooppartij in beeld. Doordat hij op Gods initiatief ingaat maakt hij de doop echt en volledig. Volgens Blei is er voor deze menselijke kant van de doop terecht meer aandacht gekomen. Dat is o.m. te danken aan K.Barth (32) die afstand nam van de doop als sacrament (107vv), als zegel en de doop zag als het antwoord dat de mens geeft op de genade van God. Daarmee ligt in het werk van Barth een duidelijke doperse connexie (G. de Ru, *De kinderdoop en het Nieuwe Testament*,/21.24). Waren de wederdopers het niet die de doop pas wilden bedienen nadat de dopeling zijn geloof beleden had? Ook bij hen is de doop in feite het antwoord van de wederboren mens.

Aanhangsel.

Voor de dopersen was dit antwoordkarakter van de doop reden om de kleine kinderen daarvan uit te sluiten. Zover ging Barth niet, al vond hij de kinderdoop wel in strijd met het wezen van de doop. Ook Blei wil met de doop als ontmoeting de kinderdoop niet afschaffen. Hij pleit voor een dubbele dooppraktijk. Maar de kinderdoop is bij deze 'ontmoetingsvisie' natuurlijk wel problematisch! Het is een doop "waarbij de dopeling zelf (in het algemeen) volstrek passief is; die hij zelfs geheel onbewust ondergaat. Een vorm van doopbediening waarbij van persoonlijk geloof van de dopeling nog geen sprake is. Deze vorm van doop kan moeilijk 'ontmoetingsgebeuren' heten of als 'tweezijdig' worden beschouwd." (Blei/41) Het is een doop in 'afgeleide vorm.'

Volgens Blei laat de gereformeerde belijdenis dat ook zien. De kinderdoop 'komt pas in tweede instantie aan de orde.' Na de vijf vragen en antwoorden die in de Heidelbergse Catechismus over de doop gaan en die veronderstellen dat de dopeling volwassen is 'komt ineens, als in een aanhangsel, in een laatste aan de doop gewijde vraag en antwoord, toch speciaal de kwestie van de kinderdoop aan de orde.'(42) Dan worden ineens andere argumenten voor de kinderdoop gebruikt: de besnijdenis en het verbond.(id.) Blei noemt het 'een knik in de gedachtegang' als het doopformulier ineens zegt dat we de kinderen niet om hun onwetendheid van de doop mogen uitsluiten. 'Het lijkt een los aanhangsel te zijn; in elk geval een overweging die uit het voorafgaande niet zonder meer volgt; die veeleer een afzonderlijke argumentatie vereist.'(43)

Zo leest hij ook de uiteenzetting van Calvijn. Eerst betoogt Calvijn dat de doop van Gods kant een teken en zegel bij zijn beloften is en van de kant van de mens een teken van openlijke geloofsbelijdenis. Men moet dan wel 'tot de conclusie komen dat de doop een gelovigendoop behoort te zijn' (44) Daarna volgt 'een nieuw en breed hoofdstuk, waarin plotseling andere overwegingen worden aangedragen, andere accenten worden gelegd. Hij probeert daarbij zijn tweezijdige sacramentsopvatting vast te houden. 'Ook voor Calvijn zelf ligt het uitgangspunt kennelijk bij de gelovigendoop. Die ligt, principieel bezien, het meest voor de hand. De kinderdoop komt ook bij hem pas in tweede instantie aan de orde. Ze is een afgeleide vorm van doopbediening.'(44)

De bewering is duidelijk: de kinderdoop is niet oorspronkelijk. Het is een afgeleide doop die via een theologische redenering aan de doop die de Schrift leert is toegevoegd. Ook hier is weinig verschil met de dopersen. Is één van hun argumenten ook niet dat de kinderdoop in het nieuwe testament niet voorkomt en in de loop van de kerkgeschiedenis als novum is ingevoerd? Een bewering die ook bij Barth te vinden is. Ook al dient de redenering nu niet om de kinderdoop af te schaffen, ze is er niet minder dopers om en moet ruimte scheppen om desgewenst kleine kinderen van de christelijke doop uit te sluiten totdat zij hun geloof kunnen belijden.

Novum.

Het argument dat het nieuwe testament over de kinderdoop zwijgt maakt weinig indruk. Op zich is het waar dat de doop van kleine kinderen nergens expliciet wordt genoemd. En je kunt lang discussiëren over de vraag of er kleine kinderen bij waren wanneer verteld wordt dat een gelovige met zijn gehele huis werd gedoopt. Dat weten we niet. Het wordt in elk geval niet uitgesloten. Maar de manier van argumenteren doet nogal biblicistisch aan, alsof in de kerk alleen wettig is wat met zoveel woorden in de bijbel wordt genoemd. Zo kunnen we de Schrift toch niet hanteren!

Uit het zwijgen van het nieuwe testament blijkt dat de kinderdoop de gelovigen niet zo bezig hield als later in de kerkgeschiedenis. Er was kennelijk geen afzonderlijk apostolisch onderwijs over nodig, zoals b.v. over het huwelijk of de opstanding. Dat is toch geen wonder ook. De joden die tot geloof kwamen waren van huis uit vertrouwd met de rechten van de kleine kinderen in Gods verbond. Tegen die achtergrond hoefde het dopen van kinderen ook geen afzonderlijk thema in het apostolisch onderwijs of in de dooppraktijk van de eerste gemeenten te zijn.

De spaarzaamelijke informatie uit de kerkgeschiedenis bevestigt dat beeld. Bekend is b.v. het getuigenis van bisschop en martelaar Polycarpus uit het jaar 156. Tijdens zijn verhoor zegt hij dat hij zesentachtig jaar de Here heeft gediend. Dat kan erop wijzen dat hij als klein kind in omstreeks het jaar 70 is gedoopt. De bekende Irenaeus van Lyon schrijft ongeveer in het jaar 185 over de mensen voor wie Christus gekomen is. Hij noemt dan zuigelingen, kleuters, kinderen, jonge en oude mensen die wedergeboren zijn tot God. En dat 'wedergeboren tot God' is een aanduiding voor de christelijke doop. Zo zou er meer te noemen zijn. Er is ook niets bekend van een strijd om de kinderdoop in te voeren, wat toch een ingrijpende verandering zou zijn die niet onopgemerkt kon passeren. De conclusie van De Ru die een en ander op een rij heeft gezet is dan ook "dat de kinderdoop vanaf het geboorte-uur der christelijke kerk als een volkomen normale zaak moet zijn toegepast." (*De Ru/258*). Hij bevestigt daarmee de bewering van Calvijn dat er geen schrijver zo oud is die de oorsprong van de kinderdoop niet met zekerheid terugvoert tot de tijd der apostelen. (*Institutie IV.16/8*)

Recht van de kinderdoop.

Calvijn weet zich met zijn opvatting over de kinderdoop in overeenstemming met de gehele kerk en de Heilige Schrift. Ik geloof er dan ook weinig van dat hij op andere argumenten - besnijdenis en verbond - overgaat wanneer hij over de kinderdoop gaat schrijven. Niet dat hij de besnijdenis en het verbond niet noemt of dat deze geen belangrijke rol in zijn uiteenzetting spelen. Maar het betekent niet dat er een knik in zijn bewijsvoering is die aangeeft dat hij de kinderdoop een afgeleide doopvorm vindt, een aanhangsel bij de nieuwtestamentische doop. Hij schrijft over de kinderdoop om te laten zien 'dat de kinderdoop met de instelling van Christus en de natuur van het teken zeer goed overeenkomt.' (*Institutie IV.16*) Zo luidt de titel van het hoofdstuk over de kinderdoop. Het gaat hem kennelijk niet om een andere doop of een andere betekenis van de doop, maar juist om de overeenstemming met de doop zoals hij die in het voorgaande heeft uiteengezet. Geen knik maar continuïteit. Het is dezelfde doop. Zeker, het is waar dat hij over de kinderdoop bij wijze van aanhangsel schrijft. Zo zegt hij het zelf (*Institutie IV.16.1*). Maar een uiteenzetting over de kinderdoop als aanhangsel maakt van de kinderdoop zelf nog geen aanhangsel! De uiteenzetting was nodig voor de zuiverheid van de leer en de vrede van de kerk die door dwaling van de wederdopers werd verstoord (*id.*) Mogelijk was deze uiteenzetting niet (zo uitvoerig) geschreven als er geen wederdopers waren geweest. In de *Institutie* van 1536 gaat hij nauwelijks op de kinderdoop in, wat volgens W. Balke erop wijst dat het toen voor hem nog geen brandend probleem was (W. Balke, *Calvijn en de doperse radicalen/55*). De uiteenzetting wordt kennelijk niet gegeven omdat de kinderdoop een aanhangsel is dat aan de volwassendoop wordt toegevoegd, maar om te laten zien dat het dezelfde doop is.

Dat is ook de strekking van zijn betoog. De doop betekent 'de reiniging van de zonden, die wij verkrijgen door Christus' bloed. Verder de dooding des vleesches, die gelegen is in het deelgenootschap aan zijn dood, door welke de geloovigen wedergeboren worden tot nieuwheid des levens en zoo tot gemeenschap met Christus.' (*Institutie* IV.16/2). Vervolgens laat hij zien 'dat dezelfde geestelijke belofte in de besnijdenis aan de vaderen gegeven is, die ons in de Doop gegeven wordt, daar de besnijdenis hun de vergeving der zonden en de dooding des vleesches heeft afgebeeld.' (*Institutie* IV.16/3) De belofte van besnijdenis en doop is gelijk, de wedergeboorte die afgebeeld wordt, het fundament, Christus is hetzelfde. Alleen het uiterlijk teken verschilt. Dat maakt het voor Calvijn 'buiten kijf, dat de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, om bij ons dezelfde rol te vervullen.' (*Institutie* IV.16/4) Het gaat hem duidelijk om de inhoudelijke overeenstemming tussen doop en besnijdenis en daarmee is het hem erom te doen dat de kinderdoop geen andere doop is dan de doop die hij in het voorgaande hoofdstuk heeft behandeld. Er is één doop, teken en zegel van het ene heil in Christus en het past bij de aard van deze ene doop dat hij zowel aan volwassenen als aan kinderen wordt bediend. Hij spreekt over het *recht* om de kinderen te dopen. (IV.16/5) Dat is geen toegevoegd recht. Het stoelt niet op menselijke instelling maar het is met de betekenis van de doop gegeven.

Evengoed als.

Dezelfde positie kiest de gereformeerde belijdenis. Blei poneert wel dat er na vijf catechismusvragen over de doop een knik ontstaat bij vraag 74 of ook de kleine kinderen gedoopt moeten worden. Maar het antwoord weerlegt deze voorstelling van zaken. Het zegt dat de kleine kinderen 'evengoed als de volwassenen bij Gods verbond en bij zijn gemeente horen.' Er is geen verschil in positie. Er is evenmin verschil in belofte: aan de kinderen wordt 'evenals aan de volwassenen, door het bloed van Christus, de verlossing van de zonden en de Heilige Geest die het geloof werkt beloofd.' Ook de belofte is hetzelfde. Daarom is ook het teken van Gods verbond voor hen.

De Nederlandse Geloofsbelijdenis spreekt niet anders als in artikel 34 gezegd wordt 'Christus heeft zijn bloed even zeker vergoten om de kleine kinderen van de gelovigen te wassen, als Hij het gedaan heeft voor de volwassenen.' De kinderdoop is geen andere doop, geen aanhangsel. Een machtige troost voor alle kleine kinderen en voor hun ouders!

Diezelfde overeenstemming laten de beide gereformeerde doopformulieren. zien. Het eerste deel waarin de betekenis van de doop uiteengezet wordt is in beide formulieren geheel gelijk. Het maakt voor de doop niet uit of je volwassen bent of nog een onwetend kind. De doop heeft dezelfde betekenis. Er is geen knik in de gedachte en er wordt geen onverwacht aanhangsel bij gemaakt. Het gaat om een en dezelfde doop die naar haar aard in Gods verbond voor de gelovigen is en voor hun zaad.

Eén doop.

Wij belijden één doop tot vergeving van de zonden. Naar de aard van deze doop als teken van Gods verbond hebben de kleine kinderen van de gemeente het recht om gedoopt te zijn. Het komt ons niet toe hen daarvan uit te sluiten of om voor die uitsluiting ruimte te geven. De z.g.n. dubbele dooppraktijk of het maken van de kinderdoop tot een vrije kwestie doet aan het recht van de kinderen te kort en geeft voet aan doperse leer over de doop.